

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Lovec a kořist: Choutky největších ještěrů varanů komodských

Okomentuj každý odstavec svými slovy

(stoplusjednicka.cz: Příroda 2009/9 – Jaroslav Petr, 2016 – upraveno)

1. Varan komodský toho v poměru k vlastní tělesné hmotnosti nespotřebuje moc, ale za potravu mu poslouží téměř cokoli. Mimo jiné konzumuje i nedospělé jedince vlastního druhu nebo vyhrabané lidské nebožtíky. Varan komodský vypadá na první pohled neohrabaně, ale mrštnost mu rozhodně nechybí. Na krátkou vzdálenost vyvine při běhu úctyhodnou rychlost 20 km/h, potopí se až do hloubky 5 m a mladým jedincům nedělá problém šplhat po stromech. Přesto se oběti největšího žijícího ještěra nemusí obávat dlouhodobého pronásledování a štvanic.

2. Pach čerstvé mršiny

Základem varaní lovecké taktiky je dokonalá znalost životních zvyklostí kořisti a bezbřehá trpělivost. Ještěr například ulehne u stezky, po které chodí jeleni, divoká prasata, kozy a další zvířata k napajedlu, a vydrží čekat celé hodiny na příhodný okamžik. Nic netušící zvíře nechá přiblížit třeba na pouhý metr a pak prudkým výpadem zaútočí. Oběti míří na nohy a srazí ji tak k zemi. Pak svůj úlovek rozsápe. Tlamu má plnou ostrých zubů s pilovitým okrajem a jimi rve žijící maso z těla. Pomáhá si i silnými nohama velkými drápy.

Jakmile je varan přesvědčen, že se už kořist nedokáže zvednout a utéct, dopřeje si

krátký odpočinek. Jen co popadne dech, vede finální útok na břicho oběti. Zvířeti, které

„Zkoumavé čtení: systematické zavedení dílny čtení a oborového čtení do výuky na 2. st. základních škol /na víceletá gymnázia v ČR“, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_076/0016346. Projekt je financován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR v rámci Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

mezitím upadlo do šoku, rozerve vnitřnosti a nechá je vykrvácet. U malých tvorů se varan

komodský nezdržuje postupným útokem a rovnou jim sevře hrdlo. Byly popsány i útoky, které vedl úderem silného ocasu. Dokáže tak prý srazit k zemi divoké prase či jelena. Někteří přírodovědci pozorovali varany komodské při útocích na vysoce březi laně. Podezírají plazy,

že chtějí u laní vyvolat spontánní potrat, aby si mohli pochutnat na vypuzeném plodu. Na

usmrčené kořisti začne varan bez prodlení hodovat. Může si být jistý, že se kolem čerstvé

mršiny brzy začnou potloukat další hladoví varani. Pach čerstvého masa je přiláká až ze vzdálenosti 4 km.

3. Kanibal a žrout nebožtíků

Mohutné svaly čelistí a krku dovolují varanovi rvát z kořisti velké kusy masa a rychle je spolýkat. Jestliže velké kočky nechají z úlovku až třetinu původní hmotnosti, po varanovi zbude z mršiny jen osmina. Potravu tráví ještě na sluníčku, protože teplo urychluje

látkovou přeměnu. Některé nestravitelné zbytky, například rohy, zuby nebo chlupy, nakonec vyvrhne. Někdy varani zvrátí i celou polknutou porci. Stává se to v krajně vypjatých situacích, kdy jim plné břicho brání v boji nebo v útěku před silnějšími příslušníky jejich vlastního druhu. Varan je schopen strávit více než 90 % všeho, co spolkně. Varaní tělo je velmi výkonný organismus a jak je vidět, energii na jeho provoz si ještě dokáže získat téměř z čehokoli. V tlamě má jen pár chuťových buněk, a tak je mu prakticky jedno, co žere. Nepohrdne ani kůží a kusy střev mává tak dlouho, až z nich vyklepe tráveninu. Pak je rovněž spořádá. Pach obsahu střev ovšem varana komodského skutečně odpuzuje. Toho někdy využívají mladí varani, kteří se vyvávají v trusu, aby se tak chránili před kanibalskými výpady dospělých jedinců. Jakákoli ochrana před staršími varany se mláďatům bohatě vyplácí. V některých lokalitách tvoří mladí jedinci až 10 % potravy, kterou dospělé kusy zkonzumují.

Navzdory pověstem existuje jen málo ověřených případů, kdy varan komodský usmrtil člověka. Poměrně často se ovšem stává, že ještěři vyhrabou z hrobu nebožtíka. Domorodci proto pohřbívají

„Zkoumavé čtení: systematické zavedení dílny čtení a oborového čtení do výuky na 2. st. základních škol /na víceletá gymnázia v ČR“, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_076/0016346. Projekt je financován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR v rámci Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

své mrtvé do jílovité půdy, kde má varan potíže s hrabáním, a navíc vrší na hroby těžké kameny.

4. Vytrvalý samotář

Měřeno množstvím zkonsumované potravy, ale největší ještěř světa není nijak zvláštní jedlík. K tomu, aby se dosyta nažral, mu stačí během roku spořádat ve dvanácti porcích kolem 150 kg masa. Vlk, který váží zhruba půlku toho, co běžný varan, spotřebuje za rok desetkrát víc. Delší půst varanovi nevadí. Když se mu zdaří lov, vměstná do sebe najednou potravu, jež se vyrovná 80 % hmotnosti jeho těla. Z toho také vyplývají rozporuplné zprávy o tom, jak je varan komodský vlastně velký. Obvykle dorůstá maximální délky kolem 3 metrů a hmotnosti 70 kg. Nejtěžší známý kus vážil 166 kg. Podstatná část hmotnosti tohoto zvířete ovšem zřejmě připadala na obsah útroh nacpaných při nedávných hodech. Varan šetří energií, kde může. Rozkládající se maso cítí až na 10 km a když má k dispozici dostatek mršin, s lovem se vůbec nenamáhá. Kolektivní hody na mršinách jsou s výjimkou páření jednou z mála příležitostí, kdy se varani scházejí ve větším počtu. Jinak jsou to samotáři.

5. Varaní jed

Vědci byli přesvědčeni, že smrtící účinek varaních zubů výrazně posiluje bohaté společenství bakterií, které žijí varanovi v tlamě. Vyskytují se mezi nimi i bakterie schopné vyvolat celkovou infekci a otravu krve a vědci jich napočítali asi 50 druhů. Varan je proti nim odolný. Kořist, která unikla varanímu ataku a podařilo se jí utéct, většinou nepřežije déle než pár dní. Varanům tak jako tak neunikne. Nakonec si pochutnají na její mršině. Nejnovější výzkumy teorii o „biologické zbraně“ ve varaní tlamě ale zpochybnilly. Zvířata poraněná varanem nehynou na infekci bakteriemi.

Australští vědci z University of Melbourne odhalili ve spodní čelisti varana 2 žlázy, z kterých je při skousnutí vytlačen k zadním zubům jed. Obsahuje hned několik bílkovinných toxinů. Kousnutí varana je proto jedovaté. Toxiny vyvolávají silný otok, brání srážení krve, snižují krevní tlak i tělesnou teplotu, ochromují svaly. Výsledkem kombinovaného účinku

„Zkoumavé čtení: systematické zavedení dílny čtení a oborového čtení do výuky na 2. st. základních škol /na víceletá gymnázia v ČR“, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_076/0016346. Projekt je financován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR v rámci Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

toxinů je šok a smrt. Na varany jejich vlastní jed nepůsobí a při vzájemných soubojích a šarvátkách jim otrava nehrozí.

„Zkoumavé čtení: systematické zavedení dílny čtení a oborového čtení do výuky na 2. st. základních škol /na víceletá gymnázia v ČR“, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_076/0016346. Projekt je financován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR v rámci Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání.